

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

СОЦІАЛЬНИЙ ПАТРОНАЖ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ

(назва освітнього компонента)

підготовки _____ бакалавра

(назва освітнього рівня)

Спеціальності _____ 232 Соціальне забезпечення

(шифр і назва спеціальності)

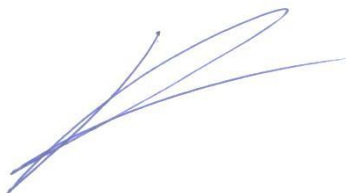
освітньо-професійної програми Соціальне забезпечення

Силабус освітнього компонента «Соціальний патронаж та консультування» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 232 Соціальне забезпечення, за освітньо-професійною програмою Соціальне забезпечення.

Розробник: Петрович Валерій Степанович, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(доц. Колосок А.М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С.Ю.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 232 Соціальне забезпечення ОПП Соціальне забезпечення ОС бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>90/ 3</u>		Рік навчання <u>2</u>
		Семестр <u>4</u> -ий _____
		Лекції <u>20</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>22</u> год. Лабораторні _____ год. Індивідуальні _____ год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота <u>42</u> год.
	Консультації <u>6</u> год.	
Мова навчання		Форма контролю: залік Українська

II. Інформація про викладача (- ів)

Прізвище, ім'я та по батькові – Петрович Валерій Степанович

Науковий ступінь – кандидат педагогічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

Контактна інформація

Телефон – 050 605 65 47,

Електронна пошта: petrovichv@ukr.net Petrovich.Valeriy@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Освітній компонент «Соціальний патронаж та консультування» належить до циклу нормативних дисциплін професійної підготовки бакалавра галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 232 Соціальне забезпечення, освітньо-професійної програми Соціальне забезпечення. Вивчається в четвертому семестрі, формою підсумкового контролю є залік. На вивчення освітнього компонента відведено 3 кредити (90 годин), у тому числі: 20 год. лекційних, 22 год. практичних, 6 год. консультації та 42 год. самостійної роботи.

Предметом вивчення освітнього компонента є формування адекватних уявлень майбутніх фахівців про реальні проблеми і виклики, які існують в соціальній сфері України та професійні можливості соціального працівника/ фахівця у галузі соціального захисту населення/ соціального інспектора щодо їх вирішення завдяки наданню соціальних послуг із соціального патронажу та консультування; можливостей цих базових соціальних технологій у превенції та подоланні різними категоріями населення соціальних ризиків та складних життєвих обставин. Соціальний патронаж – це вид соціального обслуговування (переважно за місцем проживання) індивідуальних клієнтів і груп ризику, який полягає у постійному соціальному нагляді, регулярному відвідуванні їх житла соціальними працівниками, наданні їм необхідної економічної, матеріально-побутової, юридичної, лікувально-профілактичної допомоги. Соціальне консультування – особлива форма надання соціальної допомоги шляхом переважно психологічного впливу на людину чи малу групу з метою їх соціалізації, відновлення чи оптимізації їх соціальних функцій, розуміння соціальних норм поведінки та спілкування.

Вивчення освітнього компонента «Соціальний патронаж та консультування» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних інспекторів/соціальних працівників/фахівців у галузі соціального захисту населення, їх готовності кваліфіковано й

досконало виконувати свої професійні обов'язки, допомагатиме подальшому професійному зростанню у сфері соціального захисту населення.

Основні аспекти вивчення: соціальне забезпечення, соціальний захист, соціальні послуги, соціальні сервіси, соціальні ризики, соціальне обслуговування, соціальний патронаж, соціальне консультування.

2. Пререквізити:

Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички сформовані у ході вивчення ОК «Вступ до спеціальності», «Система соціального захисту», «Попередження конфліктів у соціумі», «Соціальне партнерство»

Постреквізити:

Освоєння даного освітнього компонента є необхідним для подальшого вивчення ОК «Соціальний супровід», «Соціальна допомога різним категоріям населення», «Технології соціальної роботи та соціального забезпечення», «Менеджмент і маркетинг соціальних послуг», «Моніторинг та оцінка якості соціальних послуг», написання курсової роботи з технологій соціальної роботи та соціального забезпечення, кваліфікаційної роботи, виробничих практик.

3. Мета освітнього компонента полягає у формуванні системи знань про сутність та організаційні засади соціального патронажу та соціального консультування, підготовці здобувачів освіти до практичної реалізації основних функціональних обов'язків щодо здійснення соціального патронажу, надання консультативної підтримки різним категоріям клієнтів спільно з педагогами, медичними працівниками, психологами, юристами.

Основними завданнями освітнього компонента «Соціальний патронаж та консультування» є:

- формування уявлення про патронаж, об'єкти, форми та методи патронажної роботи, ознайомлення студентів із вітчизняним та зарубіжним досвідом організації патронажної роботи й етапами його становлення і розвитку.

- ознайомлення з особливостями технологій соціального патронажу та соціального консультування, їх видами, формами та методами;

- надання інформації про об'єкти та суб'єкти соціального патронажу та соціального консультування, типи індивідуальних та групових клієнтів патронажу та консультування;

- підготовка до практичної взаємодії з сім'ями та дітьми, людьми похилого віку, особами з обмеженими можливостями, онкохворими, співузалежними, ВІЛ-інфікованими та іншими об'єктами у процесі соціального патронажу та соціального консультування;

- розвиток умінь і навичок встановлення довірливих відносин та надання адресної підтримки й різноманітних соціальних послуг клієнтам;

- відпрацювання умінь налагоджувати співпрацю й взаємодію з представниками різних професій в процесі здійснення соціального патронажу та надання консультативної підтримки.

4. Освітній компонент спрямований на формування *інтегральної компетентності* – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загальних компетентностей

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 12. Здатність працювати в команді.

ЗК 13. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

фахових компетентностей

ФК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави, регіонів і громад.

ФК 3. Здатність консультувати з питань соціального забезпечення різні групи населення, що опинилися у складних життєвих обставинах.

ФК 10. Здатність до планування та реалізації заходів із надання адресної соціальної допомоги.

ФК 11. Здатність оцінювання якості соціальних послуг.

ФК 12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.

ФК 13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.

ФК 15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій партнерів із соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.

ПРН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.

ПРН 10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.

ПРН 11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.

ПРН 12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.

ПРН 14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення.

ПРН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні на державному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН 19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців

Soft skills: вміння налагоджувати міжособистісні контакти; вміння працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація, платформа Zoom, MOODLE, Office 365, вебсервіс Google Classroom), пояснення, розповідь, бесіда; *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні:* *вправи.*

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом науково-педагогічного викладача; самостійна робота здобувачів освіти: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Конс.	Форма Контролю ¹ / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади та прикладні аспекти соціального патронажу.						
Тема 1.1. Соціальний патронаж як особливий вид професійної практичної діяльності. Соціальний	8	2	2	4	1	ДС, ДБ/4

патронаж в структурі соціальної роботи.						
Тема 1.2 Форми і методи соціального патронажу.	9	2	2	4	1	ДС, ДБ/3,5
Тема 1.3. Соціальний патронаж сімей з дітьми, в т. ч. сімей з дітьми, які перебувають в складних життєвих обставинах	10	4	2	4	-	ДС, ДБ/3,5
Тема 1.4. Індивідуальні особливості особистості клієнта соціального патронажу. Патронажна робота з різними соціально незахищеними проблемними групами	10	2	2	4	1	РЗ/К/4
Тема 1.5. Психологічний супровід клієнтів у процесі здійснення соціального патронажу. Медико-соціальні проблеми патронажної роботи	10	2	4	4	-	РМГ/4
Разом за змістовим модулем 1.	43	10	10	20	3	19
Змістовий модуль 2. Сутність консультування. Специфіка консультування різних груп клієнтів соціальної роботи						
Тема 2.1. Поняття консультування та його специфіка. Моделі і стратегії консультативної взаємодії	8	2	2	3	1	ДС, ДБ, РМГ/3,5
Тема 2.2. Соціальне консультування як вид соціальної допомоги та професійної діяльності фахівця у галузі соціального захисту населення/ соціального інспектора. Види консультативних практик.	8	2	2	3	1	ДС, ДБ; РМГ/3,5
Тема 2.3. Організація консультування в соціальній роботі на різних стадіях консультативного процесу Етапи процесу консультування (консультативної бесіди)	8	2	2	4	-	РЗ/К; РМГ/3,5
Тема 2.4. Особливості індивідуальної консультативної допомоги у соціальній роботі. Методика консультативної соціально-психологічної допомоги окремій особистості.	8	2	2	4	-	ДС, ДБ; РМГ/3,5
Тема 2.5. Техніка консультування. Вербальний і невербальний контакт у	8	-	2	5	1	ДС, ДБ, РМГ/3,5

консультативній взаємодії						
Тема 2.6. Специфіка консультування різних груп клієнтів соціальної роботи. Консультаційна допомога окремим типам сімей.	7	2	2	3	-	РЗ/К, РМГ/3,5
Разом за змістовим модулем 2	47	10	12	22	3	21
Види підсумкових робіт						Бал
Контрольна робота						60/тести
КР 1.						30
КР 2.						30
Всього годин/балів	90	20³	22³	42	6	100

Примітки: ^{1/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе тощо.

У випадку набору здобувачів освіти менше 15 (малокомплектна група) кількість аудиторних годин зменшується вдвічі. Теми не розглянуті аудиторно опрацьовуються здобувачами освіти самостійно.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Важливе значення при вивченні освітнього компонента «Соціальний патронаж та консультування» має організація **самостійної роботи здобувачів освіти**. Самостійна робота з освітнього компонента здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до семінарських занять; опрацювання першоджерел (друкованих видань та інтернет-ресурсів); виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань, вирішення/розв’язання кейсів; підготовка до підсумкових модульних робіт; підготовка до екзамену.

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади та прикладні аспекти соціального патронажу.

Тема 1.1. Соціальний патронаж як особливий вид професійної практичної діяльності. Соціальний патронаж в структурі соціальної роботи.

1. Перерахуйте нормативно-правові джерела патронажної роботи в Україні.
2. Чому здійснення соціального патронажу в Україні розуміють як виконання соціального нагляду (постійне відслідковування протягом певного часу стану справ клієнта)?
3. Чим відрізняються між собою види соціального патронажу? Обґрунтуйте необхідність різних видів патронажу у соціальній сфері. Проаналізуйте основні види патронажу у соціальній сфері, вказавши їх об’єкт, мету, завдання, принципи, форми, методи, умови.
4. Наведіть приклади здійснення різних видів патронажу в діяльності соціальних служб.
5. Дайте порівняльну характеристику об’єктів соціального патронажу. Назвіть основні категорії населення, які потребують першочергового надання соціальної допомоги/соціального патронажу.
6. Відшукайте у інформаційних сервісах матеріали, які стосуються соціальних служб, що здійснюють соціальний патронаж та розкривають особливості їх діяльності.

Тема 1.2 Форми і методи соціального патронажу.

1. Проаналізуйте перетворювальний процесинг як один із компонентів соціальної роботи. Охарактеризуйте підвиди перетворювального процесингу – виявлення, прояснення, програмування.
2. Чому індивідуальна психологічна (психосоціальна) підтримка є основою для мотивації клієнта соціального патронажу?
3. У чому, на вашу думку, полягає специфіка методу неформальної фасилітації про здійсненні соціального патронажу?

4. Опрацюйте та проаналізуйте статтю І. Артеменко «Кондуктивна педагогіка як сучасна технологія соціальної роботи з дітьми, хворими на ДЦП»
URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/20420>

Тема 1.3. Соціальний патронаж сімей з дітьми, в т. ч. сімей з дітьми, які перебувають в складних життєвих обставинах

1. Покажіть специфіку різних категорій сімей, які потребують соціального нагляду та розкрийте специфіку організації їх соціального патронажу.

2. Назвіть основні підходи до здійснення соціально педагогічного патронажу дітей та сімей.

3. У чому полягає сутність методу сімейних групових нарад?

4. Як, на вашу думку, доцільно й ефективно здійснювати побудову підтримуючих мереж для сімей, які опинилися в СЖО.

5. Чи ефективно використовується потенціал всіх соціальних служб та інших установ соціальної сфери при організації системи соціального патронажу. Аргументуйте свої висновки.

6. Перерахуйте науковців, та їх праці, де йдеться про соціальний патронаж сімей із дітьми, в т. ч. сімей з дітьми, які перебувають у СЖО. Хто із українських вчених досліджував цю проблему?

Тема 1.4. Індивідуальні особливості особистості клієнта соціального патронажу. Патронажна робота з різними соціально незахищеними проблемними групами

1. Охарактеризуйте різні типи індивідуальних клієнтів соціального патронажу та розкрийте їхні орієнтації щодо взаємодії з фахівцем (ділова, рента, ігрова).

2. Дайте характеристику прийомів, що використовуються для подолання опорів клієнтів патронажу: конфронтація, роз'яснення, інтерпретація.

3. Розкрийте сутність догляду та принципів реалізації соціально-побутового патронажу літніх людей.

4. На основі аналізу інформаційних джерел наведіть приклади діяльності патронажної служби Товариства Червоного Хреста в Україні. Як здійснюється правове забезпечення роботи патронажної служби Товариств Червоного Хреста/Червоного півмісяця.

5. Як здійснюється профілактична робота зі звільненими з місць позбавлення волі щодо запобігання рецидивної злочинності?

6. Як повинно організовуватись та здійснюватись термінове соціальне обслуговування як невідкладна допомога разового характеру громадянам похилого віку та особам із інвалідністю, які гостро потребують соціального обслуговування. Сформуйте перелік соціальних послуг термінового соціального обслуговування?

7. Визначте функціональні обов'язки соціальних працівників щодо здійснення патронажної роботи з такими категоріями об'єктів: люди з особливими потребами; сім'ї, у яких має місце жорстоке поводження з дитиною.

Тема 1.5. Психологічний супровід клієнтів у процесі здійснення соціального патронажу. Медико-соціальні проблеми патронажної роботи

1. На прикладі власних родин/родин знайомих здійсніть опрацювання однієї із перерахованих методик, що використовуються у психологічному супроводі, як: соціальна карта сім'ї; екокарта сім'ї; генограма сім'ї; методики «Я і мій життєвий шлях»; методики «Рамки, крізь які ми бачимо світ».

2. За власним бажанням охарактеризуйте одну із категорій «важких» осіб як об'єкту соціального патронажу: гіпертимні, застрягаючі (параноїдальні), педантичні (обсесивні), тривожні (сензитивні), циклотимні; демонстративні (істеричні), неврівноважені (збудливі, епілептоїдні), дистимічні (гіпотимні); екзальтовані (ефектно-екзальтовані, лабільні), шизоїдні; особи з алкогольною та наркотичною залежністю.

3. Проаналізуйте специфіку вітчизняної та зарубіжної практики патронажної роботи з особами з обмеженими можливостями/людьми з інвалідністю.

4. На основі аналізу інформаційних джерел розкрийте специфіку соціально-психологічної підтримки сімей, яких торкнулась проблема ВІЛ/СНІДу.

5. Чи здійснюється адекватна соціальна підтримка осіб, хворих на туберкульоз в Україні. Аргументуйте свою думку?

6. Окресліть основні соціальні проблеми медико-соціальної роботи з онкохворими. Як відбувається організація догляду у вітчизняних хоспісах.

7. Наведіть позитивні зразки здійснення патронажу та надання соціальної допомоги особам, які пережили травму чи втрату (зокрема, внаслідок стихійного лиха або війни). Дайте характеристику діяльності відповідних відомчих соціальних сервісів.

Змістовий модуль 2. Сутність консультування. Специфіка консультування різних груп клієнтів соціальної роботи

Тема 2.1. Поняття консультування та його специфіка. Моделі і стратегії консультативної взаємодії

1. Охарактеризуйте основні причини звертання до консультації: непевність у собі, загроза повторення важких переживань, неможливість самостійно вирішити наявну життєву проблему, психічні розлади, самотність.

2. Розкрийте необхідність інформування клієнта та вивчення клієнта як особистості, повідомлення клієнтові елементарних практичних психологічних знань. Доведіть на прикладах необхідність такої психологічної дії.

3. Прокоментуйте різні підходи до визначення поняття «психологічне консультування» та проаналізувавши наукову літературу подану до теми, дайте ваше визначення цього поняття. Відповідь обґрунтуйте.

4. Визначте основну розбіжність між психологічним та соціальним консультуванням. Дайте власні визначення цих понять.

5. Доведіть на прикладах зв'язок консультування в соціальній роботі з іншими науками.

6. Використовуючи інтернет-ресурси та інші інформаційні джерела складіть список наукових видань із теми семінарського заняття.

Тема 2.2. Соціальне консультування як вид соціальної допомоги та професійної діяльності фахівця у галузі соціального захисту населення/ соціального інспектора. Види консультативних практик.

1. Назвіть види соціальної допомоги особам, що потрапили в складні життєві обставини та місце консультування у їх наданні.

2. Розкрийте зміст і послідовність консультування за характером цільової групи, проблеми. Поняття «важкі життєві ситуації», «складні життєві ситуації», їх характеристика

3. У чому полягає відмінність психологічного консультування від індивідуального консультування з соціальних проблем за метою, завданнями, тривалістю контактів консультанта з клієнтом, за активністю та ролями, що виконують консультанти і клієнти, за їх відповідальністю і стилем спілкування?

4. Визначте оптимальні умови проведення соціального консультування з різними групами клієнтів: дітьми, дорослими, людьми похилого віку. Відповідь проілюструйте прикладами.

5. Охарактеризуйте теорію життєвих циклів (стадій) Е. Еріксона та необхідність їх врахування в консультативній роботі

Тема 2.3. Організація консультування в соціальній роботі на різних стадіях консультативного процесу. Етапи процесу консультування (консультативної бесіди)

1. Запропонуйте деякі методичні рекомендації щодо використання технік постановки питань у консультативному процесі. Правила інтерпретації одержаної інформації.

2. Розкрийте зміст використання консультантом технік – схвалення, заспокоєння, відображення почуттів, саморозкриття.

3. Охарактеризуйте особливості застосування прийомів заохочення і зворотного зв'язку у консультуванні.

4. Опишіть види дистанції та визначте особливості почуття міри спілкування з клієнтом.

5. Розробіть проблемну ситуацію і відповідно до неї опишіть тактику спілкування.

6. Заповніть таблицю «Етапи і процедури консультативної практики»

Етапи консультації	Процедури консультативного процесу
Підготовчий етап	
Етап налаштування на роботу	
Діагностичний етап	
Рекомендаційний етап	
Контрольний етап	
Етап конструктивної консультативної взаємодії з клієнтом	

Тема 2.4. Особливості індивідуальної консультативної допомоги у соціальній роботі.

Методика консультативної соціально-психологічної допомоги окремій особистості.

1. Охарактеризуйте основні методи консультативної допомоги в індивідуальному соціальному консультуванні

2. Охарактеризуйте процес консультування за наслідками виявлених проблем.

3. Складіть план інтерв'ю, бесіди з «важким» клієнтом.

4. Назвіть методи взаємодії з індивідуальним клієнтом, які ви знаєте.

Тема 2.5. Техніка консультування. Вербальний і невербальний контакт у консультативній взаємодії

1. Що розуміється під технікою консультування?

2. Які прийоми використовує соц. працівник / соц. педагог-консультант на різних етапах консультування?

3. Розкрити правила, яких повинен дотримуватися консультант при формулюванні порад та рекомендацій?

4. Охарактеризувати причини помилок, які часто з'являються в процесі консультування.

5. Визначити основні правила проведення соціального консультування.

6. Назвіть декілька рекомендацій щодо вербального контакту у консультативній взаємодії.

7. Опишіть можливі причини неуважного слухання клієнта і несприйняття ним консультанта.

8. Наведіть приклади (ситуації) словесного вираження прихильного ставлення до співрозмовника.

9. Назвіть умови (чинники), що заважають активному слуханню.

Тема 2.6. Специфіка консультування різних груп клієнтів соціальної роботи. Консультативна допомога окремим типам сімей.

1. Розробіть інформаційний буклет, який містить зміст видів державної допомоги сім'ям з дітьми.

2. Визначте особливості консультування дітей, підлітків з питань конфліктних стосунків з батьками.

3. Змодельуйте кілька проблемних ситуацій (запитів) і рекомендацій щодо надання консультативної допомоги У яких формах надаються соціальні послуги по реабілітації та адаптації (на прикладі осіб, які повернулися із зони проведення ООС/АТО, військових дій).

4. Наведіть приклади використання консультування як одного з методів соціального супроводу прийомної сім'ї.

5. Розкрийте особливості консультування членів сім'ї, що виховують дитину з особливими потребами та охарактеризуйте механізми корекційного впливу.

6. Аргументуйте актуальність реалізації напряму соціальної роботи – консультування з проблем сім'ї.

7. Із власного життєвого досвіду та на основі аналізу соціальної практики розкрийте зміст наступних звернень молоді з питань підготовки до сімейного життя: формування соціально-педагогічних, психологічних, юридичних знань з питань створення шлюбних відносин;

формування статево-рольової ідентифікації; розвиток комунікативних навичок; корекція особистих проблем; планування сім'ї та збереження репродуктивного здоров'я; розвиток сімейних традицій тощо.

8. Продемонструйте можливості консультативної допомоги у попереджувально-профілактичній роботі з проблем дисгармонії сімейних відносин, конфліктів.

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Соціальний патронаж та консультування» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового модульного контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Соціальний патронаж та консультування» є *залік*. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента становить 100 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, робота в малих групах, індивідуальна робота студентів, виступи на практичних заняттях, участь у дискусіях та дебатах, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 100.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які визначені силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право відпрацювати пропущені заняття на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з

урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік, що полягає в оцінці знань здобувачів освіти під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100. На ліквідацію академічної заборгованості (складання заліку) виносяться тестові завдання та практичні вправи, які складаються відповідно до питань, винесених на залік.

Орієнтовні питання до заліку

1. Соціальний патронаж в структурі соціальної роботи. Суть поняття «патронаж», «соціальний патронаж»
2. Напрями та види соціального патронажу та їх характеристика.
3. Характеристика соціальних служб, які здійснюють соціальний патронаж.
4. Медико-соціальний патронаж.
5. Соціально-психологічний патронаж.
6. Складові (компоненти) соціального патронажу. Мета і завдання соціального патронажу.
7. Етапи реалізації соціального патронажу.
8. Історія становлення і розвитку соціального патронажу.

9. Соціальний патронаж як технологія соціальної роботи. Соціальний патронаж, як один із видів соціального обслуговування.

10. Соціальний патронаж як здійснення соціального нагляду (постійне відслідковування протягом певного часу стану справ клієнта).

11. Соціальний патронаж звільнених осіб з метою їх соціальної адаптації. Основні положення ЗУ «Про соціальну адаптацію осіб які відбувають чи відбували покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк.

12. Основи організації соціального патронажу сім'ям соціального ризику.

13. Соціальний патронаж важкохворих. Паліативна допомога в Україні.

14. Форми і методи здійснення соціального патронажу.

15. Основні функціональні обов'язки фахівця патронажної служби.

16. Нормативно-правові джерела соціального патронажу.

17. Види послуг, що надаються громадянам, які отримують соціальне обслуговування в домашніх умовах.

18. Психологічні та етико-деонтологічні аспекти роботи в сім'ях соціального ризику при здійсненні соціального патронажу.

19. Етапи соціального патронажу в сім'ях соціального ризику чи сім'ях, які перебувають у СЖО.

20. Соціальний патронаж дітей та жінок, які потребують соціальної допомоги та реабілітаційної підтримки.

21. Технології медико-соціальної роботи з людьми похилого віку та інвалідами.

22. Обслуговування в домашніх умовах людей похилого віку та осіб із інвалідністю як одна із основних форм соціального захисту.

23. Місце і строки надання соціальної послуги догляду вдома. Зміст соціальної послуги догляду вдома.

24. Орієнтовний час для виконання заходів, що складають зміст соціальної послуги догляду вдома.

25. Зміст соціального патронажу ВІЛ-інфікованих людей, хворих на СНІД.

26. Соціальний патронаж осіб, що вживають ін'єкційні наркотики та осіб, які відмовилися від їх вживання, догляд та надання соціальної підтримки.

27. Технології соціального патронажу осіб, які мають алкогольні та наркотичні проблеми

28. Поняття та загальні проблеми консультування у соціальній роботі.

29. Мета й завдання консультування.

30. Консультування як форма організації соціальної практики.

31. Історичні етапи розвитку соціально-психологічного консультування.

32. Співвіднесення понять «психологічне консультування» та «соціальне консультування».

33. Основні консультативні школи та теоретичні підходи.

34. Соціальне консультування як професійна діяльність фахівця із соціального забезпечення.

35. Професійна підготовка консультанта. Вимоги до консультанта.

36. Особистість консультанта в соціальній роботі.

37. Сучасні тенденції розвитку консультативної роботи в соціальних практиках.

38. Види, стратегії, напрями консультування у соціальній роботі.

39. Відмінність соціального консультування від інших видів практичної допомоги фахівця із соціального забезпечення.

40. Соціально-психологічний та педагогічний ефекти консультування.

41. Умови результативності консультування.

42. Консультування як засіб вирішення проблем адаптації та інтеграції/реінтеграції.

43. Етапи проблемного аналізу ситуації клієнта: аналіз змісту ситуації клієнта, окреслення проблеми, аналіз проблеми та обдумування шляхів виходу, створення робочого плану, реалізація плану.

44. Форми консультативної взаємодії. Технологія консультативної взаємодії

45. Консультативний клімат. Навички підтримання консультативного контакту.

46. Перша зустріч з клієнтом. Оцінка проблем клієнта, процедура і техніка консультування.
47. Базові навички консультативної роботи соціального працівника-консультанта.
48. Консультативна бесіда з клієнтом як метод роботи соціального працівника/інспектора із соціального забезпечення. Основні стадії бесіди та вимоги до неї.
49. Методи консультування
50. Технологія ведення консультативної бесіди. Консультативна бесіда як провідний метод в консультуванні.
51. Структурна модель взаємодії з клієнтом (проблемно-орієнтований підхід). Трансакційний аналіз: історія виникнення і розвиток, теорія особистості, теорія конфлікту. Специфічні техніки.
52. Телефонне консультування.
53. Індивідуальне та групове консультування.
54. Консультування клієнтів з підвищеною тривожністю. Консультування клієнтів зі страхами та фобіями.
55. Міжнародні та вітчизняні стандарти консультативної практики.
56. Поняття про техніки, методи і прийоми в арсеналі консультанта.
57. Проблема відповідальності в консультативній взаємодії.
58. Ефективні реакції консультанта на поведінку та висловлювання клієнта. Неefективні реакції консультанта на поведінку клієнта.
59. Особистісно-професійні якості консультанта. Професійно шкідливі особистісні риси консультанта.
60. Вербальний і невербальний контакт у консультативній взаємодії.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

4 (3,5) бали - оцінюється робота здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки за умови особистого мультимедійного представлення завдання на практичному занятті.

2,5 бали - оцінюється робота здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

1,5 бали - оцінюється робота здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

1 бал - оцінюється робота здобувача освіти, який при відтворенні навчального матеріалу дає елементарну, фрагментарну відповідь, з початковим уявленням про предмет вивчення, не вміє застосувати теоретичні положення при розв'язанні задач.

0 балів - оцінюється робота здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом за відповідною темою та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань

За умови малокомплектної групи кількість аудиторних годин зменшується вдвічі, а максимальна кількість балів під час поточного оцінювання відповідно до тем збільшується вдвічі.

Контрольна робота проводиться у вигляді тестування та оцінюється в 40 балів.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М.Денисюк та ін. : ред.кол. : О.В.Епель, Т.Л.Лях, І.В.Силантьєва. Ужгород. РІК-У, 2023. 420 с.
2. Алексєєнко Т.Ф. Концепція соціально-педагогічного патронату молоді сім'ї. *Соціалізація особистості*. К.: Педагогічна думка, 2007. С.130-145.
3. Васьківська С. В. Соціально-психологічний супровід клієнтів. Технологія ведення консультативного діалогу. К. : Главник, 2006. С. 4 - 58.
4. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / [авт.: Котова Н.В., Старець О.О. та ін.]. К.: ТОВ «К.І.С.», 2010. 176 с.
5. Державний стандарт консультування, затверджений Міністерством соціальної політики України 2013 року. URL: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=153555&cat_id=102036.
6. Дубич К.В. Вступ до соціальної допомоги : навчальний пос. К.: Видавний дім «Слово», 20015. 224 с.
7. Дубич К.В. Історія та теорія соціального забезпечення в Україні та за кордоном. Т.1. Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006. 2019 . 272.с
8. Дубич К.В. Історія та теорія соціального забезпечення в Україні та за кордоном. Т.2. Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006. 2019. 296.с
9. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. редакцією проф. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум. 2013. 536 с.
10. Завацька Л.М. До питання про особливості здійснення патронажу у соціально-педагогічній діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка: Серія: педагогічні науки*. Чернігів: ЧНПУ, 2011. Вип. 84. С.77-80.
11. Іванова І.Б. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг): навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2018. 302 с.
12. Кейс-менеджмент внутрішньопереміщених осіб : методичні рекомендації / авт.-упоряд.: Н. Є. Гусак. Київ, 2015. 62 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/>
13. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч.метод. посібник. К.: Університет «Україна», 2020. 358 с.
14. Консультування сім'ї: метод. поради для консультування батьків : в 2-х ч. / за ред. В. Г. Постового. Ч. 2. К.: ДЦССМ, 2003. С. 9-64.
15. Луковська С. Модель роботи соціального педагога. Система соціального патронажу сім'ї. *Соціальний педагог*. 2009. 1 (25). С.37-55.

16. Опанасюк Г., Козакова Т. Соціальний патронаж сімей. *Соціальний педагог*. 2010. № 11 (47). С. 40-45.
17. Петрович В.С. Лях Т., Лехолетова М., Спіріна Т. Соціально-педагогічна робота з батьками щодо підтримування ними дітей у період війни. *Ввічливість. Humanitas*, 2022. № 2, С. 24–30.
18. Пірен М. І. Соціальна робота у територіальній громаді: теорія та практика [Текст] : підручник. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 328 с.
19. Полянничко А. О., Кирилюк А. В. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник. Суми : ФОП Цьома, 2020. 336 с.
20. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
21. Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>
22. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України № 2558-III від 21.06.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2558-III>
23. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс : посібник з проведення тренінгу [Електронний ресурс] / Н. Гусак, В. Чернобровкіна та ін. ; за заг. ред. Н. Гусак. – Київ : НаУКМА, 2017. – 174 с. – URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/>.
24. Репнова Т. Соціальний патронаж сім'ї. Модель роботи соціального педагога у навчальному закладі. [упоряд. : Т. Шаповал, Т. Гончаренко]. К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006. С. 45-60.
25. Робота з сім'ями, які потребують професійної соціально-педагогічної підтримки. Тренінговий курс для спеціалістів соціальної сфери / [за заг. ред. Т.Ф.Алексеєнко]. – К.: Основа-Принт, 2007. 128 с.
26. Семігіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
27. Сімейні групові наради як метод розв'язання конфліктних ситуацій: методичні матеріали для тренера / [за заг. ред. І.Д.Зверевої]. К.: Наук. світ, 2003. 86 с.
28. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А.В. Аносова, О.В. Безпалько, Т.П. Цюман та ін.; за заг. ред.: Т.В. Журавель, З.П. Кияниці. Київ: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с. URL: <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1513689573.pdf>
29. Соціальна робота з сім'ями: теорії, моделі, ефективні практики [Текст] : монографія / За редакцією В. Петровича, С. Чернети. Луцьк : ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 340 с.
30. Харченко С. Я. Соціально-педагогічне консультування : наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Я. І. Юрків ; ДЗ «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ, 2011. 403 с.
31. Хомич Г.О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. К.: МАУП, 2004. 152 с.
32. Юрків Я.І. Модель Соціально-педагогічного патронажу сімей з розумово відсталими дітьми. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2011. №3. С.62-71.

Додаткова

1. Белова О. Соціально-педагогічний патронат у системі спеціальної та корекційної освіти і виховання *Соціальний педагог*. 2007. №3. С. 13-25.
2. Жук О. М. Організаційно - правові засади контролю в системі соціального забезпечення в Україні на сучасному етапі. *Економічний форум*. 2021. № 1(2), С. 147-154. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-2-19>

3. Інвалідність та суспільство : навчальний посібник / заг. ред.: Л. Байда, О. Красюкова. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 188 с. URL: <https://edu.helsinki.org.ua/>.
4. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник / О. В. Купенко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
5. Кучер Г. М. Соціальна робота з вразливими категоріями населення в умовах територіальної громади : монографія. Київ : Ямчинський О., 2021. 266 с.
6. Макійчук Т. Патронат як одна з форм сучасного улаштування дітей, що залишилися без піклування батьків *Віче*. 2009. № 6. С.24-26.
7. Панів А.М. Концепція моделі служб соціального патронажу сімей і дітей *Соціальне обслуговування сімей і дітей*. 2005. №4. С.4-8.
8. Петрович В.С. Групи взаємодопомоги батьків дітей із інвалідністю як складова соціальної підтримки в громаді. *Ввічливість. Humanitas*. 2021. № 2, С.36–43.
9. Петрович В.С. Нові підходи у профілактиці ВІЛ/СНІДУ та інших соціально небезпечних захворювань у громаді. *Проблеми та перспективи розвитку територіальних громад в соціальній сфері*: матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 24 вересня 2021 р.). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. С. 68-73.
10. Півняк Г.Г. Соціальна відповідальність влади, бізнесу, суспільства. Монографія у 2-х томах. Том II / за ред. Г.Г. Півняка. МОНУ, Нац. гірн. ун-т. Д.: НГУ, 2015. 408 с.
11. Савченко Н. Соціально-педагогічний патронаж як форма роботи з неповними неблагополучними сім'ями . *Наукові записки. Серія: «Педагогічні науки»*. Кіровоград, 2006. Вип. 71. С. 253–256.
12. Система соціального захисту в Україні : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. О. Матрос. Умань : Візаві, 2021. 174 с.
13. Шмагалскі Є. Самодопомога : технологія соціальних / Є. Шмагалскі, Й. Маршал, П. Йордан. Київ : Ресурсний центр «Гурт». URL: <http://gurt.org.ua/>.
14. Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches/ Turner F.J., ed. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2017. 648 p.
15. Shechtman, Z. (2004). Group Counseling and Psychotherapy With Children and Adolescents: Current Practice and Research. In J. L. DeLucia-Waack, D. A. Gerrity, C. R. Kalodner, & M. T. Riva (Eds.), *Handbook of group counseling and psychotherapy* (pp. 429–444). Sage Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781452229683.n31>

Інформаційні ресурси

- Законодавство України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zak> (дата звернення: 01.08.2023).
- Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 01.08.2023).
- Національна соціальна сервісна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/> (дата звернення: 01.08.2023).
- Офіційне інтернет-представництво Президента України. Сайт Президента України. URL: [http:// president.gov.ua](http://president.gov.ua).
- Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення: 01.08.2023).
- Правознавець. Електронна бібліотека юридичної літератури. [URL: [http:// pravoznavec.com.ua](http://pravoznavec.com.ua).
- Урядовий портал. Сайт Кабінету Міністрів України. - URL: [http:// kmu.gov.ua](http://kmu.gov.ua).
- Фонд соціального страхування. URL: <http://www.fssu.gov.ua/> (дата звернення: 01.08.2023).